

جایگاه نظام سنجش اعتبار در توسعه بنگاه‌های اقتصادی کوچک و زودبازده^۱

فاطمه حسین زاده

کارشناس ارشد تحقیق و توسعه

شرکت لیزینگ صنعت و معدن (سهامی عام)

چکیده:

برای کسب و کارهایی که در فاز رشد و در محدوده وسیعی از فرصت‌های رشد هستند، دسترسی به موقع به اعتبار، یک نیاز اساسی و صحیح، و معیاری جهت قیاس موفقیت و قدرت سازمان‌ها محسوب می‌شود. از آنجاییکه SMEها معمولاً به بازارهای سرمایه‌ای سازمان‌یافته دسترسی ندارند اغلب تامین مالی از طریق بانکها تنها راه پیش‌روی اینگونه شرکتها است. از طرفی معیار تصمیم‌گیری و وام‌دهی بانک‌ها نیز براساس روابط بلندمدت با مشتریان تعریف می‌شود. با توجه به اینکه یک مشتری نمی‌تواند با چندین بانک ارتباط داشته باشد، موجب هدایت بازار مالی در راستای ایجاد مشکلاتی همچون به تعویق انداختن، و تاخیر در اخذ وام برای قرض‌گیرندگان می‌شود. در صورتیکه یک اداره یا سازمان سنجش اعتبار به عنوان واسطه‌گر مالی بین قرض‌دهنده و قرض‌گیرنده می‌تواند در وهله اول برای تحریک بازارهای خرد و SMEها، درون یک سیستم اقتصاد آزاد رقابتی، به فعالیت پردازند. در واقع ایجاد خدمات مالی و مشاوره‌ای برای بنگاه‌های کوچک و زودبازده، و وام‌دهی به SMEها، موجب افزایش فرصت‌های خدمات مشاوره‌ای و مالی در راستای حمایت از توسعه زیرساخت‌ها و انرژی کشور می‌شود. در این راستا مقاله حاضر سعی دارد با بررسی کشورهایی که سیستم سنجش اعتبار را در توسعه SMEها به کار گرفته‌اند، چگونگی تهیه و ایجاد نظام مناسب سنجش اعتبار را برای SMEها ارائه نماید.

کلید واژه‌ها: نظام سنجش اعتبار، بنگاه‌های کوچک و زودبازده

^۱ ارائه شده در همایش بین‌المللی «نظام سنجش اعتبار»/ فصلنامه تخصصی «ره‌آورد لیزینگ»، بهمن ۱۳۸۷

۱- مقدمه

امروزه روش‌های گوناگونی برای تامین مالی شرکت‌ها به وجود آمده است که برخی از آن‌ها بسیار پر هزینه هستند (همچون انتشار اوراق بهادار). بر همین اساس شرکت‌های کوچک، وام‌های بانکی را به عنوان یکی از بهترین روش‌های تامین مالی دانسته، و به وام‌های بانکی بسیار وابسته شده‌اند. از طرفی قوانین هوسبانک که در خصوص وام‌های بانکی مطرح می‌باشند، موجب مواجه شدن SMEها با مشکلات تامین مالی شده، و حتی در مواردی باعث کاهش اعتبار آن‌ها شده است. با این وجود نمی‌توان نقش مهم وام‌های بانکی را در تامین مالی SMEها نادیده انگاشت [۲].

در بازارهای سرمایه‌ای که بر اساس سیستم مالی طراحی شده‌اند، همانند آمریکا یا انگلیس، وام‌دهی بانک‌ها در آرم لنگس^۲ (خرید مسکن) اتفاق می‌افتد. در مقابل در آلمان، که سیستم مالی بر اساس بانک آن مشهور می‌باشد، وام‌دهی بانک‌ها بر اساس دو معیار روابط بلندمدت، و هزینه صورت می‌گیرد. این روش موجب می‌شود که وام‌های بانکی به عنوان اصول هوسبانک^۳ شناخته شوند. یکی از ویژگی‌های بزرگ اصل مذکور این است که شرکت‌ها با یک هوسبانک^۴ نمی‌توانند با چندین بانک رابطه داشته باشند، و این موضوع خود موجب ایجاد شرایطی شده که قدرت بازار را در راستای ایجاد مشکلاتی همچون تاخیر^۵ در اخذ وام برای قرض‌گیرندگان هدایت می‌کند [۲].

در سال‌های اخیر با افزایش و تشدید رقابت در بخش بانکداری و اشباع بازار، بازار به سمت افزایش وام به بخش SME هدایت شد، که این امر موجب افزایش سود حاصل از بنگاه‌های خرد و زودبازده، و به دنبال آن بهبود اعتبار مالی SMEها گردید [۹]. به موازات وام‌دهی به بخش SME، خدمات مالی و مشاوره‌ای برای بنگاه‌های کوچک و زودبازده به خصوص در سطوح روستایی، ایجاد شده، و موجب افزایش فرصت‌های خدمات مشاوره‌ای و مالی، و مشارکت بخش خصوصی در توسعه زیرساخت‌ها و انرژی گردید. [۵].

به طوریکه در سال ۲۰۰۴ پیش بینی می‌شد، وام در بخش‌های غیردولتی به کمتر ۱۰٪، و در بخش خرد ۱۴ درصد (دو برابر وام‌های کمپانی‌های بزرگ (۷درصد)) رشد خواهد داشت، و میزان وام‌های SMEها، بیش از وام‌های دیگر بخش‌ها رشد خواهد کرد [۷]. در حالیکه رشد وام منعکس کننده خرید از طریق بانک-های سهامی، رشد بالای بازار SME، و تنوع خدمات مالی است، در مقابل قسمتی از آن به رشد ریسک و آسیب‌پذیری بازار اشاره دارد [۳]. بر این اساس موسسات مالی برای شناسایی ریسک و کنترل و مدیریت آن به نظام سنجش اعتبار روی آوردند.

با ایجاد نظام سنجش اعتبار، تصور غلطی که در خصوص ریسک (مالی) بالای SMEها، فقدان مدیریت مالی، و عدم توانایی ایجاد اطلاعات مالی مرتبط با تامین‌کننده‌های مالی برای ارزیابی و بازبینی تسهیلات و امکانات وام‌های توزیع شده، وجود داشت، از بین رفت [۱۳]. در واقع بخش SME بر اساس نقدینگی بالا توانست یک راه کار جالبی برای کسب سود بانک‌ها محسوب شود [۶].

^۲ arm-length

^۳ Hausbank principle

^۴ Housebanck

^۵ hold-up

به طور کلی یک اداره یا سازمان سنجش اعتبار به عنوان واسطه‌گر مالی بین قرض‌دهنده و قرض‌گیرنده می‌تواند در وهله اول برای تحریک بازارهای خرد و SMEها، درون یک سیستم اقتصاد آزاد رقابتی، به فعالیت بپردازند. به عبارتی نظام سنجش اعتبار می‌تواند داده‌های مشتریان و SMEها را در یک مکان واحد جمع‌آوری و پردازش کند (بدون گسستگی). تنها نگرانی موجود این است که در صورت تسهیم اطلاعات موثق و صحیح درخصوص مشتریان خرد و SMEها، رقابت بانک‌ها برای دستیابی به اینگونه اطلاعات تعریف خواهد شد، و این طرزنگرش خود مانعی برای تسهیم داده‌هایی است که اصول و پایه ساختار دیتابیس نظام سنجش اعتباری را تشکیل می‌دهد [۸].

سیستم نظام سنجش اعتبار می‌تواند به درک ناکارایی تامین مالی ای که موجب رد کردن درخواست‌های فاینانس از طریق موسسات مالی می‌شود، بیانجامد. در بسیاری از کشورها این سیستم ابزاری جهت ارزیابی SMEها تعریف شده، زیرا بر اساس آن، شرکت‌ها قادر به شناسایی سطوح بهبود خود شده، و به دنبال آن رقابت‌پذیری بین آن‌ها افزایش یافته است. از طرفی این سیستم به دلیل ایجاد گزارشات گوناگون (تجزیه و تحلیل‌های مختلف) موجب بهبود قیمت فاینانس^۶، و ایجاد محیط تحقیقی درخصوص صنعت SME، اقتصاد، و غیره می‌شود [۱۳].

در این راستا دولت نیز می‌تواند با ایجاد قوانینی در جهت ایجاد تعادل بین حقوق مشتری، و حقوق تامین‌کننده مالی، و چگونگی حفظ و نگهداری داده‌ها و اطلاعات، نقش مهمی را در ایجاد سیستم نظام سنجش اعتبار داشته باشد [۱۳]. مقاله حاضر سعی دارد با بررسی کشورهای که سیستم سنجش اعتبار را در توسعه SMEها به کار گرفته‌اند، چگونگی تهیه و ایجاد نظام مناسب سنجش اعتبار را برای SMEها ارائه نماید.

۲- نظام سنجش اعتبار

در سال ۱۸۹۲ اولین اطلاعات اعتباری در توکیو^۷ توسط شوگیو کوشینجو^۸ ایجاد شد. به دلیل ابتدایی بودن پلت‌فرم^۹ صنعتی ژاپن، مفهوم اعتبار برای شرکت‌ها وجود نداشت و اطلاعات در مقیاس کوچک و با تمرکز بر سابقه چک‌های شخصی جمع‌آوری می‌شد، و پس از یک دوره کوتاهی بعد از اقتصاد پست‌وار^{۱۰} توسعه بزرگ در اطلاعات اعتباری به وجود آمد. در آن زمان اهمیت گزارش اعتباری به عنوان فرایندی از اعتبارهای مدیریت‌کننده و توسعه‌دهنده تشخیص داده شده بود، زمانی که صنعت ژاپن تغییر شکل داد، و از تجارت منسوجات براساس خانواده به صنایع سنگین و مقیاس بزرگ تبدیل شد، وضعیت شرکت‌های تجاری نیز از معامله مواد خام به تولید محصولات به سرعت تغییر کرد. تولیدات و مشتریان با دیگر صنایع مقایسه می‌شدند و این امر موجب ایجاد مدیریت اعتبار و ایجاد دپارتمان^{۱۰}ی به نام اعتبار شد که با هدف قضاوت در مورد پذیرش و یا رد معامله با مشتریان جدید (اعتبارات مدیریت شده برای مشتریان جدید) به وجود آمد. این دپارتمان شروع به جمع‌آوری اطلاعات مشتریان از طریق شبکه‌های داخل شرکتی کرد، و به دنبال آن گزارشات اعتباری در حجم بالایی ایجاد شد. تولیدکنندگان اطلاعات اعتباری که تنها بر سابقه چک‌های افراد

^۶ Finance

^۷ Tokyo

^۸ Shogyo Koshinjo

^۹ platform

^{۱۰} postwar

متمرکز بودند، بعد از اقتصاد پست‌وار، بازرسی‌ها و بازرسی‌هایی جزئی و کلی را انجام دادند. گزارشات اعتباری شرکتی و افراد بر اساس مدل تجاری، و درک صحیح از موقعیت تجاری آن‌ها صورت گرفت که این اطلاعات از طریق مصاحبه کسب گردید. به دلیل روند صعودی ورشکستگی شرکت‌ها، آنچه که در تعیین سطوح اعتباری شرکت‌ها مورد استفاده قرار گرفت، چگونگی سرمایه‌گذاری تجاری‌شان بود. [۱۵].

در سراسر جهان اداره/نظام سنجش اعتبار، به صورت یک نهاد بی‌طرفی تعریف شده که اطلاعات مرتبط با معاملات اعتباری حال و گذشته را با توجه به قوانین خاصی ذخیره می‌کند. [۸]. نظام سنجش اعتبار مجموعه‌ای از اطلاعات اعتباری درخصوص قرض‌گیرندگان از موسسات مالی است که به موسسات مالی جهت تصمیم‌گیری درخصوص وام‌دهی کمک می‌کند [۴]. در سال‌های اخیر صنعت گزارش‌گیری اعتباری با افزایش بازارهای مالی رشد بالایی را در کشورهای در حال توسعه داشته است. هدف از نظام سنجش اعتباری کاهش اطلاعات نامتقارن بین وام‌گیرنده و وام‌دهنده است [۴].

امروزه اعتبار، به عنوان یک محرک برای رشد تجارت و فروش جهانی محسوب می‌شود. ایجاد سیستم اعتباری به دلیل بازار رقابتی و وجود زیرساخت‌های تکنولوژیکی و چارچوب‌های قانونی امکان‌پذیر شده است [۴]. در واقع مطالعات تجربی از جایگاه باارزش رتبه‌بندی اعتباری در بخش خدمات مالی خبر می‌دهد به‌طوری‌که برنامه‌های توسعه‌ای در بانک جهانی و IMF عمدتاً حول محور افزایش توانایی و قابلیت رتبه‌بندی اعتباری تعریف می‌شوند [۱۵].

به دلیل اهمیت SMEها در اقتصاد، وام‌دهی به SMEها به یک چالش بزرگ برای کشورهای تبدیل شده است. آمارها نشان می‌دهند که به علت فقدان یک سیستم نظام سنجش اعتبار، تنها ۲۸ درصد از SMEها موفق به اخذ وام‌های بانکی شدند. در گذشته وام‌دهی SMEها به دلیل هزینه بالای روش‌های ارزیابی ریسک سنتی، بسیار پرهزینه بوده است. ویژگی SMEها که همانا طبیعت گوناگون، و رقابت شدید بین آن‌ها است، ایجاد و توسعه استانداردهای اجرایی را بسیار دشوار کرده است [۵].

هم‌اکنون تقاضای رتبه‌بندی تجاری از طریق SMEها رو به افزایش است. بانک‌ها و دیگر وام‌دهندگان نیازهای SMEها را به عنوان سطوح رشد وام‌دهندگان (شرکت‌های بزرگ) شناسایی کردند که قادر به افزایش سرمایه و رشد تجاری آن‌ها (بانک) است. با کاهش حساب‌های بزرگ، برنامه حمایتی بسیاری درخصوص SMEها و تسهیلات بانک‌ها، رقابت شدیدی را بین وام‌دهندگان برای تسخیر حساب‌های خوب SMEها ایجاد کرده است. با این وجود می‌توان گفت که اطلاعات SMEها در جهت مدیریت ریسک تبدیل به یک بحران شده است [۵].

رتبه‌بندی اعتباری به دلیل داشتن قابلیت ارائه گزارش ارزیابی ریسک مشتری و ریسک تجاری، در جهت بهبود ارزیابی ریسک مشتریان، تسهیل فرایند تصمیم‌گیری و افزایش سودآوری مورد استفاده قرار می‌گیرد. این سیستم همچنین موجب تسهیل نظارت‌ها و ارزیابی‌های بانک‌ها برای رتبه‌بندی^{۱۱} بانک‌ها شده است. مجموعه‌ای از اطلاعات درخصوص صنایع در جهت ریسک عملیاتی یک ابتکار دیگری است که اخیراً در جهت شناسایی پتانسیل‌های سود برای صنایع در بلندمدت، شناسایی و توسعه زیان عملیاتی در سطح کشور و یا منطقه به کار گرفته می‌شود، بر همین اساس لزوم ایجاد نظام سنجش اعتبار با استاندارد بالایی در کمیت و کیفیت داده‌ها احساس شده است [۱۵].

^{۱۱} ratings

کیفیت دارائی موسسات مالی با به کارگیری سیستم رتبه‌بندی اعتباری و قابل دسترس بودن اطلاعات با ارزش و غنی برای تامین‌کنندگان مالی در جهت حمایت از ارزیابی ریسک اعتباری، بهبود پیدا کرده است، بنابراین هزینه تامین مالی برای قرض‌دهنده‌ها کاهش داشته و ظرفیت موسسات مالی در جهت ادامه توسعه اعتبار برای ذی‌نفع کردن SMEها افزایش پیدا کرده است [۱۳].

بنابراین می‌توان گفت رتبه‌بندی اعتباری SME، متشکل از اطلاعات اعتباری SME و رتبه‌هایی است که تصمیم‌گیری تجاری و مالی به‌موقع را تسهیل می‌کند. در واقع رتبه‌بندی اعتباری می‌تواند به شما در تشخیص سریع اعتبار شرکت کمک کند [۱۰].

۳- تجربه کشورها در خصوص به کارگیری نظام سنجش اعتبار

در سال‌های اخیر شاخص‌های کلیدی توسعه در بخش بانک مثبت ارزیابی شده، و این توسعه با افزایش سرمایه بانک‌ها برای کنترل ریسک همراه بوده است، که این افزایش موجب رشد پرتفولیوی وام گردید [۱].

شکل ۱- نرخ رشد پرتفوی وام و سرمایه‌گذاری [۱]

هنگامیکه بانک‌های مکزیکی به SMEها وام نمی‌دادند، بحران بانک‌های مکزیکی ایجاد شد که برنامه مالی FOSIN^{۱۱} (در سال‌های ۱۹۹۸-۱۹۹۴) به جمع‌آوری طرح‌های اعتباری از طریق واحدهای عملیاتی اقدام کرد. FOSIN با کمک NAFIN (یک بانک توسعه ملی که بنگاه‌ها و موسسات مالی و آموزشی را ایجاد می‌کرد)، بانک‌های تجاری محلی، و دیگر شرکای خود، اقدام به طراحی برنامه‌های تامین مالی جهت پر کردن گپ ایجادشده برای SMEها در خصوص دسترسی به سرمایه، شد. با توسعه وام‌دهی بانک‌های تجاری به SMEها، طرح‌های چگونگی تضمین سرمایه‌ها و وجوه^{۱۲} به‌وجود آمد. در واقع FOSIN با همکاری NAFIN، و بانک‌ها درصدد افزایش حجم فاینانس SMEها از طریق طرح تضمین شدند. بر این اساس FOSIN گپ موجود برای بانک‌ها را پر کرده و بازار SMEها را جذاب نمود [۱۱].

در آلمان نیز مدلی توسط گروه KLF ارائه شد که انتظار و احتمال نکول شدن را از طریق رتبه‌بندی بانک داخلی و یا آژانس‌های رتبه‌بندی اعلام می‌کرد. این مدل دربرگیرنده یک مجموعه داده بر روی وام‌های

^{۱۱} Fondo Apoyo de Microempresa
^{۱۲} funded guarantee schemes

ارائه شده به SMEها بود. پس از اجرای این مدل بانک مرکزی آلمان گزارش داد، شرکت‌هایی با ۱۲,۵ تا ۵۰ میلیون یورو ترنور^{۱۴} مالی در سال، یک چهارم وام‌های بانکی را به خود اختصاص دادند، در حالیکه شرکت‌هایی با کمتر از ۱۲,۵ میلیون یورو ترنور مالی در سال حدود ۳۳ درصد تا ۴۰ درصد وام‌های بانکی را به خود اختصاص دادند. این گروه پیش‌بینی کرده، نرخ بالای سرمایه‌گذاری^{۱۵}، احتمال نکول را در SMEها کاهش می‌دهد (نرخ استهلاک و فروش تأثیری در احتمال نکول ندارد)^[۹].

در اکراین نظام سنجش اعتبار به عنوان یک راه‌کار اصلی برای بازبینی^{۱۶} یا اعتبارسنجی^{۱۷} هر اطلاعاتی که از طریق پروفایل^{۱۸} اعتباری افراد ایجاد شده، شناخته شده است. این نظام سنجش اعتبار هر دو طرف معامله را در نظر می‌گیرد و ابزار بسیار مناسبی برای کاهش ریسک و تسریع و تسهیل فرایند تصویب محسوب می‌شود. قانون رتبه‌بندی اعتباری تدوین شده در سال ۲۰۰۵، یک چهارچوب کیفی را برای پردازش داده، تعریف اعتبار و مبدا رتبه‌بندی و چگونگی تدوین الزامات و قوانین از تمام قسمت‌های تأثیرپذیر از سیستم گزارش اعتباری، تعریف کرده است. این قانون شامل خصوصیتی به شرح ذیل است^[۸]:

- یک رتبه‌بندی اعتباری می‌تواند ۱۰۰ درصد محرمانه باشد.

- تسهیم داده‌ها (داده‌های منفی و داده‌های مثبتی) مجاز است.

- یک نظام سنجش اعتبار حق جمع‌آوری، و پردازش داده‌های مشتریان و SMEها را در یک محل واحد (جهت جلوگیری از پراکندگی داده‌ها) دارد.

این قانون موجب آشکار شدن محیط عملیاتی ناآشکار قبلی برای پردازش داده‌ها و طراحی مدلی جهت حفظ اطلاعات شخصی و قوانین شهروندی اکراین گردید.

دولت ویتنام برای کنترل تورم، از سیاست اعتبار به معنی دستیابی SMEها و بنگاه‌های کوچک به منابع مالی، استفاده کرده است. در جهت اجرای سیاست اعتبار برنامه وام‌دهی بخش مالی ابتدا به صورت قانونی توسعه داده شد، سپس رهنمودهایی برای کمپانی‌های لیزینگ در جهت توسعه برنامه وام‌دهی به SMEها تنظیم گردید که با وجود ایجاد رهنمودها و استاندارد کردن کمپانی‌ها بر اساس سطوح کیفی و اندازه‌اشان، SMEها به صورت منصفانه از خدمات مالی برخوردار نشدند^[۳].

هنگامیکه دولت ویتنام از سیستم نظام سنجش اعتبار به‌روز شده که از یک فروشنده نرم‌افزار بین‌المللی خریداری شده بود در دو بخش بانکی و غیربانکی که در آن داده‌های مصرف‌کنندگان و اعتبار SMEها قرار داشت، استفاده کرد، کانال‌های توزیع جهت دستیابی SMEها به منابع مالی بهبود و افزایش پیدا کرد^[۳].

در قزاقستان نیز به منظور افزایش قابلیت اطمینان داده‌های به دست آمده از طریق قرض‌دهندگان در مورد قرض‌گیرندگان، شفافیت بازار خدمات اعتباری، کاهش هزینه برای قرض‌گیرندگان خسارت‌دیده سیستم رتبه‌بندی اعتباری، اجرا شد. پس از گذشت چند سال، توسعه سیستم رتبه‌بندی اعتباری مطرح شد که نیازمند تغییر قوانین عمومی قزاقستان در خصوص اطلاعات رتبه‌بندی اعتباری و گذشته اعتباری بود. در این راستا نیز اصلاحیه‌ها و تغییراتی در آموزش در خصوص سازماندهی و پردازش اطلاعات روی فرم سیستم سوابق اعتباری و چگونگی استفاده از سوابق‌های اعتباری، حفظ و نگهداری، و امنیت دیتابیس سوابق اعتباری، حداقل

^{۱۴} turnover

^{۱۵} higher equity ratio

^{۱۶} verification

^{۱۷} validation

^{۱۸} profile

تجهیزات برای منابع اطلاعاتی، سیستم‌های اطلاعاتی، مقدمات و تجهیزات الکترونیکی وابسته به سیستم اعتباری صورت گرفت.

در نهایت دولت قزاقستان اطلاعات و داده‌های ایجاد شده از طریق رتبه‌بندی اعتباری را در یک فرمت و بدنه به شرح ذیل ایجاد کرد:

- تعداد سوابق اعتباری در دیتابیس سوابق اعتبار
- تعداد توافقات و قراردادهای، و دیون (بدهی) مشکوک‌الوصول،
- تعداد گزارشات اعتباری تولید شده از دیتابیس اعتباری
- اطلاعات در خصوص تعداد قراردادهای منعقد شده در جهت تسهیم اطلاعات
- اطلاعاتی در خصوص شاخص‌های اجرایی روی خطوط تجاری اضافه شده، با توصیف جزئی تجارت هم‌اکنون (۱ ژانویه ۲۰۰۸) دیتابیس سوابق اعتباری شامل ۲۸۳۳۲۰۷ سوابق اعتباری است که ۲۸۱۳۷۸۲ مورد آن به اشخاص حقیقی و ۱۹۴۲۵ مورد آن به اشخاص حقوقی اختصاص دارد. همچنین این دیتابیس شامل سوابق اعتباری شامل ۶۲۳۳۷۷۹ توافقات وام‌دهی و قراردادهای امضاء شده در جهت تسهیم اطلاعات است. این دیتابیس شامل ۴۶۹۵۳۵ گزارشات اعتباری تولید شده است که ۴۵۹۸۷۰ مورد این گزارشات مربوط به اشخاص حقیقی و ۵۵۰۸ مربوط به اشخاص حقوقی است. تاکنون ۱۰۲۳۳۸ گزارشات اعتباری توسط سازمان‌ها و ارگان‌های مختلف خریداری شده است. به طور کلی ۷۸ قرارداد و توافقنامه جهت دستیابی به گزارشات اعتباری منعقد شده است [۱].

به دلیل نقش SMEها در تجارت و اقتصاد مالزی (۹۹,۲ کل تجارت مالزی، به کار گیری ۵,۶ میلیون نفر، ۳۲ درصد تولید ناخالص داخلی)، توسعه و تقویت بخش SME در دستور کار اقتصادی دولت مالزی قرار گرفت. اداره سنجش اعتبار تحت نظارت بانک مرکزی دولت مالزی در سال ۱۹۵۸ تاسیس و از سال ۱۹۸۲ فعالیت خود را آغاز نمود. هم‌اکنون این اداره توسط بانک نگارا^{۱۹} در مالزی مدیریت می‌شود. بانک‌ها و موسسات مالی در برنامه استراتژیک خود بر بخش SME تمرکز کردند که حاصل آن افزایش سهم ۳۰ درصدی SMEها از منابع مالی بانک‌ها و موسسات مالی در سال ۱۹۹۹ به ۴۴ درصد در پایان مارس ۲۰۰۸ بوده است [۱۳].

جدول ۱- موسسات بانکی: شاخص‌های تامین مالی SME [۱۶]

درصد رشد (درصد)	۲۰۰۶	۲۰۰۷	
۳۸,۸	۷۱,۴	۹۹,۱	درخواست‌ها (بیلیون RM)
۳۷,۱	۴۰,۲	۵۵,۱	مصوب‌ها (بیلیون RM)
۵,۵	۱۳۴,۱	۱۴۱,۵	پرداخت‌ها (بیلیون RM)
۳,۴	۱۲۲,۵	۱۲۶,۶	بازپرداخت‌ها (بیلیون RM)
۲۰۰۶	۲۰۰۷	۲۰۰۷	موقوفات (بیلیون RM)
رشد سالانه (درصد)			
۵,۱	۹,۱	۱۱۴,۲	

^{۱۹} Bank Negara

مالزی ابتدا برای تضمین و امنیت وام‌های ارائه شده به بخش SME، یک واحد ارتش فاینانس تشکیل داد که مدل‌های مبتنی بر ریسک را برای تعیین میزان حق‌الزحمه تضمین وام، تعریف کرد. سپس مراحل اجرای سیستم رتبه‌بندی اعتباری در مالزی به صورت زیر تعریف شد [۱۳]:

۱- ایجاد رکورد ثبت اطلاعات

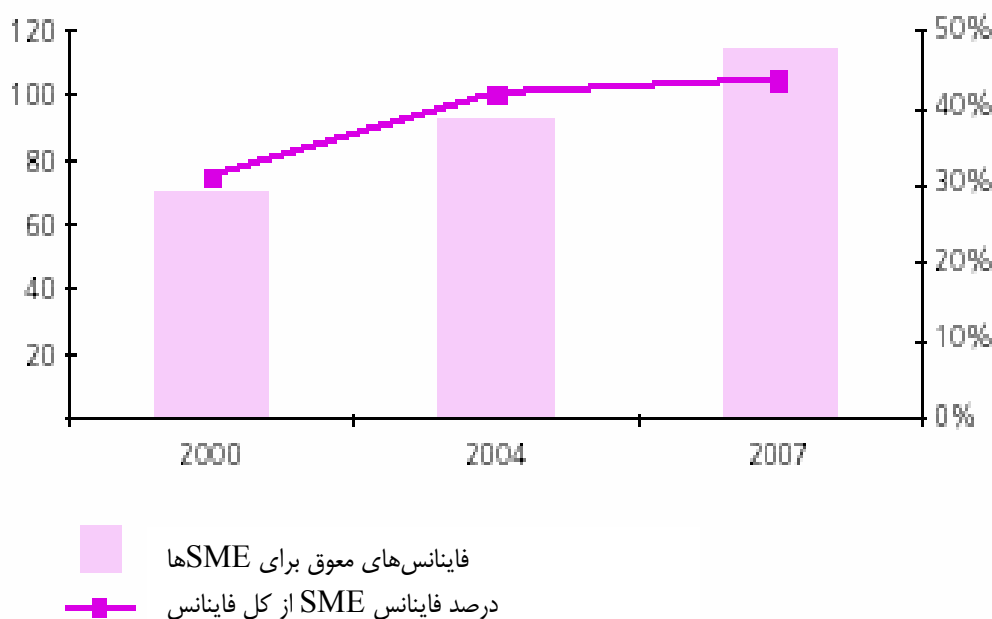
۲- بررسی رفتار حساب‌ها و دفاتر گذشته به عنوان فاکتورهای کلیدی برای ارزیابی اعتبار.

۳- SME‌هایی که سابقه‌ای از آن‌ها در بانک‌ها موجود نبوده دارای اعتبار بالایی نبودند، در نتیجه دستیابی آن‌ها به منابع مالی بسیار سخت‌تر بود. بر همین اساس رتبه‌بندی اعتباری SME برای جمع‌آوری و توزیع اطلاعات مرتبط با اعتبار تجاری ایجاد شد که این داده‌ها از طریق معاملات بین SME‌ها و دیگر تولیدکنندگان کسب می‌گردید. در این روش SME‌هایی که ارتباط مالی با بانک‌ها ندارند اما دارای اعتبار قوی در تجارتشان بودند، توانستند با رتبه مناسب که بتواند از تامین مالی آن‌ها حمایت کند، برخوردار شوند. با این روش، هم امکان دسترسی SME‌ها به منابع مالی بانک‌ها بیشتر شده، و هم تصمیم‌گیری در خصوص تامین مالی آن‌ها سریع‌تر و در شرایط مطلوب‌تری انجام می‌گیرد.

۴- این سیستم شامل اطلاعات مثبت و منفی SME‌ها و تامین‌کننده‌های مالی (بانک‌های ورشکسته) می‌باشد.

با اجرایی شدن سیستم نظام سنجش اعتبار در مالزی موسسات بانکی به توسعه فاینانس بخش SME ادامه دادند و به دنبال آن درخواست‌های فاینانس از سوی SME‌ها و تصویب آن‌ها از سوی موسسات بانکی رشد بسیار خوبی را در سال ۲۰۰۷ داشتند. (رشد ۳۸٫۸ درصدی را در هر سال، و ۳۷٫۱ درصدی در سال ۲۰۰۷) [۱۶].

شکل ۲- افزایش در تامین مالی SME‌ها [۱۶]

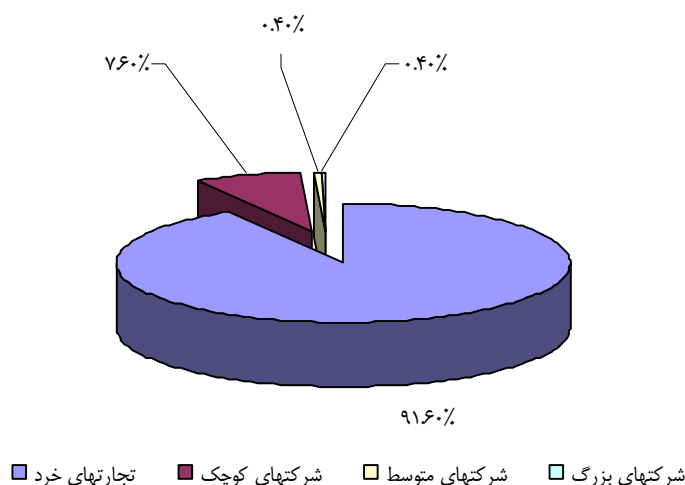

در سال ۲۰۰۷ رشد فاینانس‌های بزرگ، حدود ۱۲٫۶ درصد، و فاینانس‌های کوچک در حدود ۶٫۳ درصد محاسبه شده، و به طور مشابه رشد فاینانس در بخش SMEهای متوسط، ۱۳٫۷ درصد اعلام شده، که بیش از SMEهای کوچک (۷٫۱ درصد) و شرکت‌های خرد (۵٫۸ درصد) می‌باشد [۱۶].

در سال‌های اخیر صنعت فاینانس‌های خرد^{۲۰} در فیلیپین نیز به دلایل ذیل رشد بسیار داشته است [۱۷]:

- تشویق دولت برای بخش خصوصی جهت ترغیب به فاینانس خرد
- شیف‌ت آژانس‌های دولتی از خرده‌فروش به عمده‌فروش
- تطابق بازار با سیاست‌های اعتباری و فاینانس
- تدوین استانداردهایی جهت اجرای فاینانس خرد

شکل ۳- سهم شرکت‌ها از تجارت [۱۷]

۴- چگونگی ایجاد نظام سنجش اعتبار

وجود دیتابیس قوی در خصوص اطلاعات اعتباری می‌تواند به عنوان داده‌های اقتصادی، برای شبیه‌سازی رشد اقتصادی به کار گرفته شود [۵]. در تمام کشورهایی که اقدام به استفاده از نظام سنجش اعتبار کردند، این دیتابیس علاوه بر رتبه‌بندی اعتباری و تسهیل وام‌دهی و تخصیص صحیح منابع، در ارزیابی وضعیت اقتصادی، صنعت، شرکت‌های خرد و متوسط، و شرکت‌های بزرگ، و شناسایی گپ‌های موجود نیز به کار گرفته شده‌اند. بنابراین لزوم ایجاد نظام سنجش اعتبار کاملاً آشکار می‌باشد.

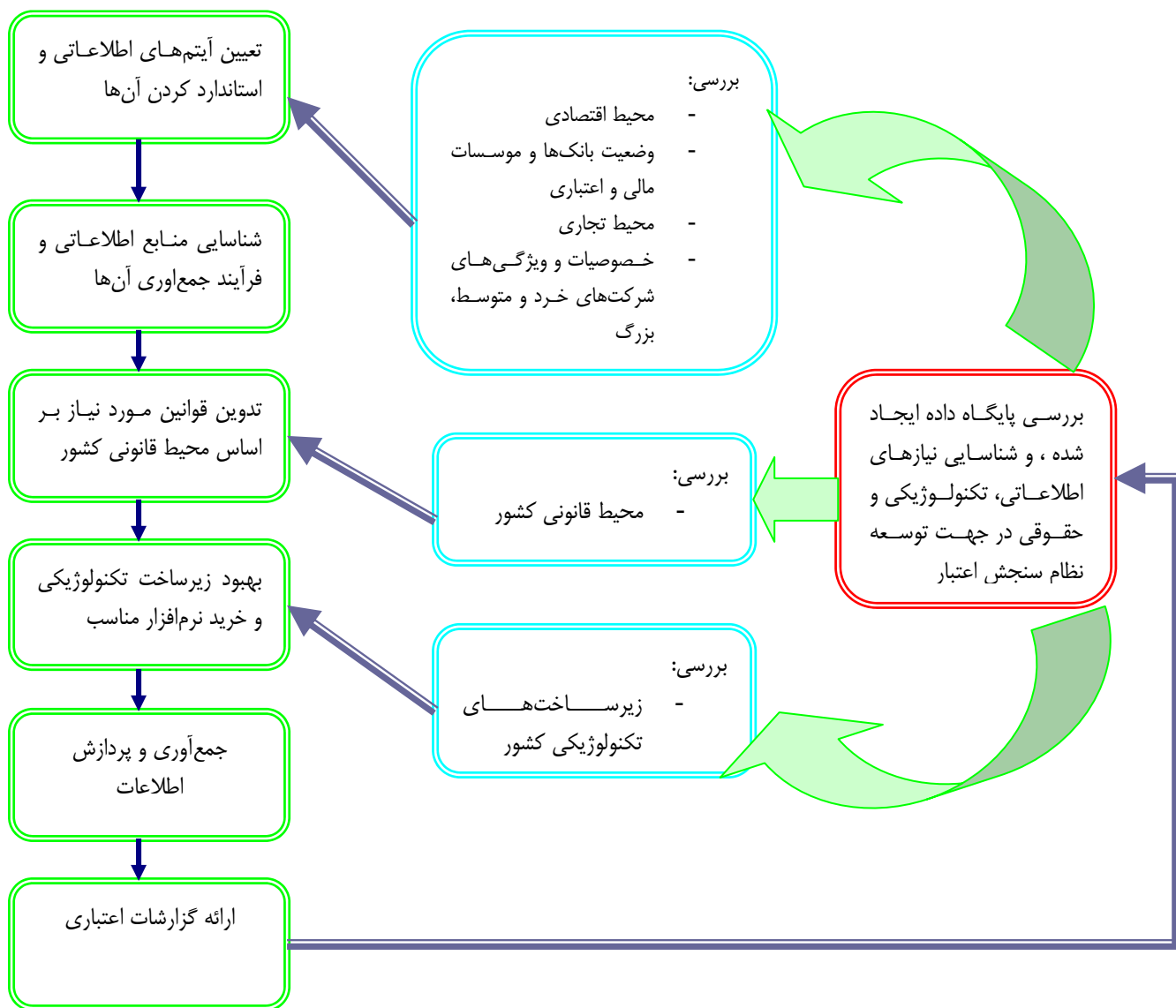
در خصوص به کارگیری نظام سنجش اعتبار برای SMEها، کشورهایی موفق بودند که ابتدا SMEها را تعریف و سپس جایگاه آن‌ها را در اقتصاد کشور تعیین کرده، سپس بر اساس ویژگی SMEها، شرایط اقتصادی کشور، سیاست‌های کلان کشور، وضعیت صنایع و شرکت‌های مختلف و جایگاه آن‌ها در اقتصاد کشور، آیت‌های اطلاعاتی را تعریف و بر اساس آن اطلاعات را جمع‌آوری کردند.

یکی از تجربه‌های مفید این کشورها که در پیش‌تر به آن اشاره شد، ایجاد پایگاه داده اعتبار تجاری بود که علاوه بر داده‌های اعتبار بانکی و روند پرداخت‌ها به وجود آمد. این پایگاه داده مشکل هوس‌بانک را برای تامین مالی شرکت‌های خرد و متوسط حل کرده است. زیرا اگر شرکتی نتواند از بانک وام اخذ کند و یا ارتباط

^{۲۰} microfinance

قوی با بانکها داشته باشد، می‌تواند بر اساس سوابق تجاری خود که شامل نحوه سرمایه‌گذاری، معاملات انجام شده، و ... می‌باشد، رتبه اعتبار تجاری مناسبی را اخذ کرده و از منابع مالی بانکها برخوردار شود. بنابراین بر اساس بررسی‌های انجام شده، مراحل ایجاد نظام سنجش اعتبار به صورت شکل ۴ پیشنهاد می‌گردد.

شکل ۴- مراحل ایجاد نظام سنجش اعتبار

۵- نتیجه‌گیری

در این مقاله ابتدا نظام سنجش اعتبار تعریف و مزایا و ویژگی‌ها آن مطرح شده، سپس با بررسی تجربه کشورهای که نظام سنجش اعتبار را در خصوص SMEها به کار گرفته‌اند، مدلی جهت چگونگی ایجاد و اجرای نظام سنجش اعتبار ارائه گردید.

منابع و ماخذ

١. Agency of the Republic of Kazakhstan, "Annual Report ٢٠٠٧", Agency of the Republic of Kazakhstan on regulation and supervision of financial market and financial organizations", ٢٠٠٧.
٢. Behr, Patrick and Güttler, André, "Credit Scoring And Relationship Lending: The Case Of German SME", Dankwart Plattner, KfW Group, Version ١٦. March ٢٠٠٤.
٣. Biallas, Margarete, Dam, Dam, "Vietnam Financial Sector Diagnostic", August, ٢٠٠٨.
٤. "Credit Bureau Development", <http://www.mof.go.jp/jouhou/kokkin/tyousa/0717asiancompany14.pdf>
٥. Document of the World Bank, " International Bank For Reconstruction And Development International Development Association And International Finance Corporation Country Assistance Strategy For The Republic Of Uzbekistan", Report No. ٤٣٣٨٥-UZ, May ١٤, ٢٠٠٨
٦. "Egypt: Growth Potential and Business Opportunities", April ٢٠٠٨. http://www.group.intesasanpaolo.com/p...isInvestor/PDF_studi/OS_Egypt0408.pdf
٧. FBD Unicredito and Bulbank, Zagrebacka banka, Zivostenska banka, Bank Pekao, Unicredite Romanian, Unibanka, Koc Yatirim, "New Europe Quarterly Macroeconomic Update special issue ٢٠٠٤ scenario", N° ١٣, October ٢٠٠٣.
٨. Gurley, Rick, Fatoorechie, Mohammad and Lucterhand, David, "The Pragma Corporation Access to Credit Initiative Third Quarterly Report For the Period", KYIV, UKRAINE, April ١, ٢٠٠٥ – June ٣٠, ٢٠٠٥.
٩. Hamecz, Istvn, Klmn, Tams, "Prepared by the Financial Stability Department and Economics Department of the Magyar Nemzeti Bank", Published by the Magyar Nemzeti Bank, DECEMBER ٢٠٠٣, www.mnb.hu.
١٠. <http://www.smecreditbureau.com.my/welcome.jsp>
١١. "OECD Local Entrepreneurship Review Series Case Study Of The Mexican State Of Sinaloa", AUGUST ٢٠٠٤. <http://www.oecd.org/dataoecd/11/21/33790320.pdf>
١٢. "Putting China's Capital to Work: The Value of Financial System Reform", McKinsey Global Institute, May ٢٠٠٦.
١٣. "Razif, Mohd and Kadir, Abd, "Mohd Razif bin Abd Kadir: SME Credit Bureau in the financial landscape of Malaysia", at the SME Credit Bureau Seminar, Kuala Lumpur, ٢٧ May ٢٠٠٨.
١٤. SME Credite Bureau, ٢٠٠٥, Singapore, www.icdnb.com.sg/pdf/Credence1_Supp.pdf
١٥. "The Credit Risk Data Management In The ASEAN Region", Section ١٤, <http://www.mof.go.jp/jouhou/kokkin/tyousa/0717asiancompany14.pdf>
١٦. "The Malaysian Economy in ٢٠٠٧", Annual Report ٢٠٠٧. http://www.bnm.gov.my/files/publication/ar/en/2007/cp01_002_whitebox.pdf
١٧. the National Economic and Development Authority, "Medium-Term Philippine Development Plan ٢٠٠٤-٢٠١٠", Manila, Philippines, ٢٠٠٤. <http://www.evis.net.ph/~neda^/rdp/MTP...-2010/MTPDP 2004-2010 NEDA v11-12.pdf>